

УДК 347.1

**ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ
КОНЦЕПТ: ЕКСПЕРТ З ПИТАНЬ
ПРАВА ТА ЕКСПЕРТ З ОЦІНКИ
ВІДПОВІДНОСТІ (НЕЗАЛЕЖНОЇ
ФАХОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ)**

Людмила РОМАНОВСЬКА

кандидат юридичних наук,
докторант

Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична академія»
(Київ)

<https://orcid.org/0009-0004-6306-6936>

В статті проводиться порівняльно-правовий концепт таких правових категорій, як: експерт з питань права (експерт у галузі права) та експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи).

Мета публікації – обґрунтувати доктринальний концепт доцільності поглинання правового інституту «експерт з питань права» новим правовим інститутом «експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)», який за змістом охоплює більш широку сферу діяльності незалежного експерта (незалежної фахової експертизи) в Україні, в тому числі і з питань права, шляхом надання можливості застосування знань незалежними експертами до практичних ситуацій, у разі виникнення потреби в таких знаннях і є бажання отримати для цього експертний висновок; довести доцільність введення правового інституту «експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» як альтернативи діяльності судової експертизи, так і можливе функціонування паралельно судовій експертизі.

Об'єктом є правовідносини, що виникають при проведенні незалежних фахових експертиз, а також правовідносин, пов'язаних з участю експерта з питань права (експерта у галузі права) в судово-

UDC 347.1

**COMPARATIVE LEGAL CONCEPT:
LEGAL EXPERT AND
CONFORMITY ASSESSMENT
EXPERT (INDEPENDENT
PROFESSIONAL EXPERTISE)**

Liudmyla ROMANOVSKA

Candidate of Law Sciences (Ph.D.),
Doctoral student

Kyiv University of Intellectual Property and
Law, National University "Odesa Law
Academy" (Kyiv)

The article provides a comparative legal concept of such legal categories as: legal expert (expert in the field of law) and expert on conformity assessment (independent professional expertise).

The purpose of the publication is to substantiate the doctrinal concept of the expediency of absorbing the legal institution "legal expert" by the new legal institution "conformity assessment expert (independent professional expertise)", which covers a wider scope of activities of an independent expert (independent professional expertise) in Ukraine, including legal issues, by providing an opportunity for independent experts to apply knowledge to practical situations, if there is a need for such knowledge and there is a desire to obtain an expert opinion for this purpose; to prove the expediency of introducing the legal institution of "conformity assessment expert (independent professional expertise)" as an alternative to forensic expertise and its possible functioning in parallel with forensic expertise.

The object is legal relations arising in the course of independent professional examinations, as well as legal relations related to the participation of a legal expert (expert in the field of law) in court proceedings and at the stage of pre-trial proceedings; subject matter - current positive

му процесі та на стадії досудового процесу; предметом – чинне позитивне право, практика судової діяльності, наукові публікації.

Констатується наявна наукова дискусія щодо законодавчо визначених вимог до експерта з питань права (експерта в галузі права), зокрема, відмічено критичні наукові погляди щодо законодавчо встановленої вимоги «визнання фахівцем в галузі права» як такої, що не має механізму своєї реалізації та є необґрунтованою і недоцільною. Підтримуються позиції за юридичною інтерпретацією щодо вживання водночас в процесуальному законодавстві України різних термінів «експерт з питань права» та «експерт у галузі права», які законодавцем за змістом навпаки ототожнено.

Відмічається позитивна еволюція правової позиції суду до висновку експерта з питань права (експерта в галузі права), висновку наукової експертизи, на цей час науковий висновок сприймається судом як пояснення сторони у справі.

Доведено можливість введення в процесуальне законодавство України та функціонування незалежної фахової експертної діяльності, а саме: правового інституту «Експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» з поглинанням правового інституту «Експерт з питань права (експерт у галузі права)», повноцінне функціонування якого бракують відсутні правові механізми та наявні правові недоліки, що не враховані законодавцем, а також вузька сфера повноважень. Функціонування правового інституту «Експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» вбачається паралельно з судовою експертизою, і як її альтернатива. Основними принципами оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) є: незалежність, неупередженість, законність та об'єктивність. Вимогами правомочності експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) є: (1) фахова кваліфікація (виміром якої є науковий ступінь); (2) фахова компетентність (виміром якою є: тривалість стажу науково-дослідної роботи; досвід проведення незалежних фахових

law, judicial practice, scientific publications.

The author notes the existing scientific debate on the statutory requirements for a legal expert (expert in the field of law), in particular, critical scientific views on the statutory requirement of "recognition as a legal expert" as such which has no mechanism for its implementation and is unreasonable and inappropriate are noted. The author supports the legal interpretation of the use of different terms "legal expert" and "expert in the field of law" in the procedural legislation of Ukraine, which are, on the contrary, identified by the legislator in terms of their content.

There is a positive evolution of the court's legal position towards the opinion of a legal expert (expert in the field of law), the conclusion of scientific expertise, and currently the court perceives the scientific conclusion as an explanation of the party in the case.

The author proves that it is possible to introduce into the procedural legislation of Ukraine and to establish an independent professional expert activity, namely, the legal institute "Conformity assessment expert (independent professional expertise)" with the absorption of the legal institute "Legal expert (expert in the field of law)", whose full-fledged functioning is hampered by the lack of legal mechanisms and existing legal shortcomings not taken into account by the legislator, as well as by the narrow scope of powers. The functioning of the legal institute "Conformity assessment expert (independent professional expertise) is seen as a parallel to forensic expertise and as an alternative to it. The main principles of conformity assessment (independent professional expertise) are: independence, impartiality, legality and objectivity. The requirements for the eligibility of a conformity assessment expert (independent professional expertise) are: (1) professional qualification (measured by a scientific degree); (2) professional competence (measured by: length of research experience; experience in conducting independent professional expertise on issues similar to the scientific speciality;

експертиз з питань, що уподібнюються з науковою спеціальністю; наявність таких показників науково-дослідної роботи, як: наукові публікації, монографії, збірники наукових праць, тези науково-практичних конференцій, круглих столів; постійне підвищення кваліфікації на навчальних заходах, тренінгах, семінарах тощо); (3) уповноваження розпорядчим актом керівника експертної установи на проведення незалежної фахової експертизи за щорічними показниками підтвердження фахової компетентності; (4) включення до паспорту з акредитації експертної установи відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). Зосереджена увага, на зобов'язанні експертної установи укласти договір страхування професійної відповідальності за шкоду завдану третім особам результатами експертної діяльності.

Ключові слова: експерт з питань права, експерт у галузі права, експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи), фахова кваліфікація експерта, фахова компетентність експерта, експертна діяльність, ISO 17020

Постановка наукової проблеми та її значення. Сукупність відомостей, набутих у процесі повсякденного досвіду, навчання та спеціальних способів дослідження окреслюється терміном «знання» [1]. Знання – це одна із цінностей, яка властива людині, завдяки її розумовій здібності. Людина в різних сферах повсякденного свого життя застосовує знання. Особа, яка є носієм знань у відповідній галузі, вважається експертом (expertus, що в перекладі з латинського означає досвідчений, знавець).

В законодавстві України поняття «експерт» зустрічається в різних правових нормах, зокрема: (1) «...експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи...» (ч. 1 ст. 72 ЦПК України [2]); (2) «...як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права...» (ч. 1 ст. 72 ЦПК України [2] і ч. 1 ст. 70 ГПК України [3]); (3) «...експертами є фізичні особи, які мають високу кваліфікацію, спеціальні знання і безпосередньо здійснюють наукову чи науково-технічну експертизу та несуть персональну відповідальність за достовірність і повноту аналізу, обґрунтованість рекомендацій відповідно до вимог завдання на проведення експертизи...» (ч. 7 ст. 4 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [4]); (4) «...судовими експертами можуть бути особи, які мають знання для надання висновку з досліджуваних питань...» (ч. 1 ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» [5]), та інші. Проте, на протязі вже певного часу в науковій літературі обговорюється така правова категорія експерта, як експерт з питань права (експерт у галузі права). Експерт з питань права (експерт у галузі права) є одним із нововведень в цивільному та господарському судочинстві, яке позитивно прийнято правовою спільнотою, оскільки до цього введення існувала протилежна позиція сприйняття судом такого фахівця

availability of such indicators of research work as scientific publications, monographs, collections of scientific papers, abstracts of scientific and practical conferences, round tables; continuous professional development at educational events, trainings, seminars, etc.); (3) authorisation by the administrative act of the head of the expert institution to conduct an independent professional examination according to annual indicators of confirmation of professional competence; (4) inclusion in the accreditation passport of the expert institution in accordance with the requirements of DSTU EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). The article focuses on the obligation of an expert institution to conclude a professional liability insurance contract for damage caused to third parties by the results of expert activity.

Keywords: legal expert, expert in the field of law, expert in conformity assessment (independent professional expertise), expert qualification, expert competence, expert activity, ISO 17020

чи експертизи з питань права, зокрема: Постановою Пленуму Верховного Суду України №8 від 30. 05. 1997 р., наголошено «...вказати судам на неприпустимість призначення експертизи у випадках, коли з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань, а також порушення перед експертом правових питань, вирішення яких віднесено законом до компетенції суду...» [6]; Постановою Пленуму Вищого Господарського Суду України №4 від 23. 03. 2012 р., зосереджується увага, що «...не може розглядатися як судова експертиза ... дане вченими тлумачення законодавчих актів, пов'язане з наявністю у цих актах неясностей, неузгодженостей, суперечностей чи інших недоліків. Документ, виданий за результатами тлумачення вченими правової норми, доказового значення не має і посилається на нього в обґрунтування рішення не можна...» [7]. На цей час, існує інша позиція суду щодо наукових експертиз, в тому числі і науково-правових експертиз, зокрема: «...науковий висновок, поданий стороною до суду, вважається письмовим поясненням сторони...» (Постанова об'єднаної палати Касаційного господарського суду Верховного Суду від 03. 11. 2023 р. у справі №918/686/21 [8]). Однак, питання, пов'язані з участю експерта з питань права (експерта у галузі права), як в судовому процесі, так і на стадії досудового процесу, залишаються актуальними. Водночас, в практичному житті підвищується інтерес до отримання висновку незалежного експерта (незалежної експертизи), де застосовуються знання не лише експерта з питань права, а й фахівців у різних галузях науки та сферах діяльності, але через відсутність вимог до відповідної експертної діяльності спостерігаються різні її правові наслідки, зокрема, вони нами констатуються в іншій публікації [9].

Мета і завдання публікації – обґрунтувати доктринальний концепт доцільності поглинання правового інституту «експерт з питань права» новим правовим інститутом «експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)», який за змістом охоплює більш широку сферу діяльності незалежного експерта (незалежної фахової експертизи) в Україні, в тому числі і з питань права, шляхом надання можливості застосування знань незалежними експертами до практичних ситуацій, у разі виникнення потреби в таких знаннях і є бажання отримати для цього експертний висновок; довести доцільність введення правового інституту «експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» як альтернативи діяльності судової експертизи, так і можливе функціонування паралельно судовій експертизі.

Об'єктом публікації є правовідносини, що виникають при проведенні незалежних фахових експертиз, а також правовідносин, пов'язаних з участю експерта з питань права (експерта у галузі права) в судовому процесі та на стадії досудового процесу; предметом – чинне позитивне право, практика судової діяльності, наукові публікації.

Стан дослідження проблематики. Проблеми доцільності та ефективності нововведеного інституту «експерт з питань права (експерт у галузі права)» досліджували такі українські вчені, як: І. А. Балюк [10] М. О. Гетманцев [11], О. В. Громовий [12], О. М. Дроздов [13], С.В. Дяченко [14], О.О. Кармаза [15], Н.О. Коротка [16], В. А. Кройтор [17], Ю. Ю. Рябченко [18], О. О. Старченко [19], С. В. Черноп'ятов [20], М. М. Шумило [21], С. В. Щербак [22], М. Г. Щербаковський [23] та інші.

Основний матеріал. Поняття експерт з питань права визначено у ч. 1 ст. 73 ЦПК України [2], у ч. 1 ст. 70 ГПК України [3] та у ч. 1 ст. 69 КАС України [24], за положеннями яких експерт з питань права – це «...особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права...».

У науковій літературі Кармаза О. О. слушно звертає увагу, що «...в цих нормативно-правових актах України одночасно вживаються різні терміни «експерт у галузі права» та «експерт з питань права...» [15, с.91], зокрема, мова йде про положення ст. ст. 114 і 115 ЦПК України [2], ст. ст. 108 і 109 ГПК України [3] та ст. ст. 112 і 113 КАС України [24]. Припускати причину такої неоднозначної термінології можна, як технічна помилка або непродуманості під час написання правової норми, але за юридичною інтерпретацією, без сумніву, це є два різних терміни. З цього приводу, І. А. Балюк обґрунтовано зазначає, що «...така неузгодженість може здаватись неприпустимою, але це може призвести до різного тлумачення, а також викликати суперечки щодо визначення та залучення фахівців. Крім

цього, це достатньо негативно впливає на якість оформлення та змісту судового рішення. Наприклад, в Ухвалі Господарського суду м. Києва від 10.08.2020 у справі №910/17310/19 міститься наступне формулювання: «...залученням експерта з питань права Смірної К. В. для надання висновку експерта в галузі права...» [10, с. 163]. Отож, оперування юридичною термінологією в таких випадках складно і вірно зауважено І. А. Балюк, наслідками є: різнотлумачення, суперечки, пов'язані із визначенням. На нашу думку, прояви помилковості розцінюються як професійне невміння оперувати юридичною термінологією.

Зазначені правові норми містять дві вимоги, за якими експерт з питань права вважається таким, а саме: (1) наявність наукового ступеня; (2) визнання фахівцем в галузі права.

Науковий ступінь це «...вища кваліфікація, яку здобувачеві присуджують спеціалізовані вчені ради закладів вищої освіти чи наукових установ в результаті успішного виконання ним на третьому (науковому, освітньо-науковому або освітньо-творчому) рівні відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації чи наукових праць...» [25]. Науковий ступінь «...відображає рівень освіти та наукової підготовки людини, дозволяє оцінювати її здібності до самостійного наукового дослідження...» [26].

Згідно пункту 12 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [27], офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту, визнається кваліфікацією.

Тобто, наявність фахової кваліфікації є однією із вимог для визнання експерта з питань права (експерта у галузі права) таким. У науковій літературі відсутні категоричні заперечення щодо такої законодавчо встановленої вимоги. Так, М. О. Гетманцев наголошує, «...провести експертизу на належному рівні справді спроможна тільки особа, наділена науковим ступенем у відповідній галузі права...» [11, с. 334]. Разом з цим, розуміння цієї вимоги у науковому середовищі різне. Зокрема, М. М. Шумило звертає увагу, що «...судам необхідно бути вкрай обережними із застосуванням новели процесуального закону у частині розуміння терміну «наявність наукового ступеня» [21]. Вчений зазначає, «...не завжди доктор юридичних наук автоматично стає кращим експертом з питань права ніж кандидат наук...», тому вважає він, «...найстрашніше, що відбулося – це те, що наявність наукового ступеня не є стовідсотковою гарантією експертних, глибоких теоретичних знань в галузі права...» [21]. З такою точкою зору можна погодитись, але не в повній мірі, оскільки в ній мова йде про освіту та досвід як одне ціле і не враховується така особливість, що освіта дає людині знання, а досвід є вмінням застосувати отримані знання в практичній діяльності, який людина отримує протягом тривалого періоду часу, виконуючи певну професійну роботу. Але, наші погляди співпадають із вченим в його аргументації, «...йдеться все ж таки не про особу, в якій є науковий ступінь ..., а саме про науковця, який здійснює наукову чи науково-педагогічну діяльність. Більш того, такий науковець повинен бути експертом саме з тієї галузі права або інституту права, який є предметом його дослідження...» [21]. Виходячи із змісту такої аргументації вченого, зосереджуємо увагу, що ним ведеться мова про фахову компетентність експерта з питань права, оскільки відповідно до пункту 13 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [27], здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, проводити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, вважається компетентністю.

На нашу думку, законодавець обґрунтовано та виважено визначив в процесуальному законодавстві України освітній рівень для експерта з питань права – науковий ступінь, який, як зазначалося, є показником рівня освіти та наукової підготовки людини і дозволяє оцінювати його здібності до певної наукової діяльності (в даному випадку – до проведення експертизи). «Визнання фахівцем в галузі права» – ця вимога, за якою особа має бути визнана експертом з питань права (експертом у галузі права), отримала широку дискусію в науковій літературі. Насамперед дискусія спричинена нерозумінням механізму її визначення та відсутністю критеріїв для цього. Так, С. В. Щербак відмічає, «...невизначеною залиша-

ється юридична конструкція «фахівець у галузі права» ... в силу відсутності критеріїв «визнання» особи, як фахівця...» [22, с. 31]. Подібну наукову позицію займає І.А. Балюк, на її думку, «...невизначеність критеріїв такої вимоги призводить до ще більшої кількості питань. Кого слід вважати фахівцем: науковця зі стажем або більшої кількості публікацій, практика із нещодавно отриманим науковим ступенем, правника відомої організації та інших...» [10, с. 164]. С.В. Щербак доводить, що «...основними критеріями визнання особи, як фахівця в галузі права можуть бути: активна наукова діяльність, зокрема, наявність публікацій у фахових виданнях України та за кордоном, наявність монографій, підручників, науково-практичних коментарів відповідного законодавства, і навчання та стажування в іноземних державах, участь у конференціях, круглих столах, що підтверджується опублікованими тезами, досвід роботи у галузі права протягом тривалого часу тощо...» [22, с. 31]. Таким чином, С. В. Щербак, І. А. Балюк, відповідно, як і М. М. Шумило, обґрунтовано порушують питання щодо визначення фахової компетентності особи, за якою фахівця слід вважати експертом з питань права (експертом у галузі права). Ця пропозиція позитивно віддзеркалюється і в наукових працях О. О. Кармазої [15, с. 91], О. О. Старченко [19, с. 27], С. В. Черноп'ятова [20, с. 90], С. В. Дяченко, яка доповнює «...важливо залучити експерта з питань права, який має достатній рівень професійної компетентності на основі досвіду роботи в правовій системі...» [14, с. 71]. О. Н. Коротка, позитивно підтримуючи дискусію, деталізує, що «...готувати висновки у галузі права з приводу тих чи інших спірних правовідносин має право експерт, що має відповідну спеціальність, за якою йому присвоєно науковий ступінь, наприклад, 12.00.03-цивільне право та цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право...» [16, с. 98]. Подібна позиція відображена і в науковій публікації Г. М. Щербаковського, на його думку, «...в адміністративному судочинстві може брати участь фахівець з адміністративного права з науковим ступенем за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; в господарському судочинстві – фахівець з господарського права з науковим ступенем за спеціальністю 12.00.04 «Господарське право, господарське-процесуальне право»; ...» [23, с.93].

Привертає увагу і позиція О. В. Громова, який вирішуючи проблему критеріїв визнання особи «визнаним фахівцем з питань права», пропонує «...залучення її до участі у справі у випадку визнання авторитету чи кваліфікації такої особи як обома сторонами, так і судом...» [12]. Ця позиція не знайшла позитивної підтримки. Аналізуючи її, Ю. Ю. Рябченко, відмітив «...небажаність ситуації, коли реалізація права сторони на надання пояснення ставиться в залежність від волевиявлення іншої сторони... такий підхід не уточнює критеріїв залучення до участі у справі експерта у галузі права...» [18]. На нашу думку, ухваленням рішення суду є досягнення юридичної визначеності у спірних питаннях, яка переконуює сторони у справі в справедливості суду. Тому, ніякого наголошення на авторитеті експерта з питань права не повинно йти мови. Як рішення суду, так і наданий експертний висновок експерта з питань права (експерта в галузі права), має ґрунтуватися на принципах законності, неупередженості, незалежності та об'єктивності.

Отже, лише фахова кваліфікація та фахова компетентність є вимогами визнання фахівця експертом, в тому числі й експертом з питань права (експертом у галузі права).

В практичному житті набувають поширення експертні висновки незалежних експертів зі встановлення відповідності щодо певних обставин, подій, господарських ситуацій та іншого. Експертами (авторами) таких висновків є фахівці, що мають науковий ступінь, і такі, які не мають наукового ступеня, але є вважають себе носіями знань в галузях права, економіки, технічній сфері тощо. Такі тенденції свідчать про потребу суспільства в незалежній фаховій експертизі і не лише для потреб судового процесу, де забезпечується вирішення спору, але й з метою вирішення спірних (проблемних) питань на стадії досудового процесу, а в окремих випадках, щоб уникнути судового процесу, або навпаки, з метою самостійного вирішення проблеми, враховуючи експертні обґрунтування такої проблеми незалежним експертом, до фахової компетентності якого є довіра з боку замовника такої експертизи. Нами констатовалася ця тенденція в іншій публікації [9; 28, с.80-81; 29; 30]. Як уявляється, висновок, зробле-

ний в Постанові об'єднаної палати Касаційного господарського суду Верховного Суду від 03. 11. 2023 р. у справі №918/686/21 [8] щодо визнання наукового висновку поясненням сторони у справі – є своєрідною відповіддю на існування незалежної фахової експертизи в суспільстві.

Експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) має здійснювати свою експертну діяльність паралельно та як альтернатива судовій експертизі. Судова позиція на такий висновок вже чітко окреслена абз. 5 п. 2 Постанови Пленуму Вищого Господарського Суду України № 4 від 23. 03. 2012 р. [7], а саме: «...не може вважатися актом судової експертизи висновок спеціаліста, наданий заявникові (юридичній чи фізичній особі) на підставі його заяви, - навіть якщо відповідний документ має назву «висновок судового експерта» або подібну до неї, оскільки особа набуває прав та несе обов'язки судового експерта тільки після одержання нею ухвали про призначення експертизи...». Отож, не можна погодитися з науковими позиціями, за якими експерт з питань права (експерт у галузі права) сприймався як судовий експерт. Так, М. О. Гетманцев має іншу думку, відмічає, що «...експертне дослідження судового експерта у галузі права й отримання ним висновку являються собою відповідно процес та результат пізнавальної діяльності, що має суб'єктивно-об'єктивний характер. ... закріплення вимоги про наявність наукового ступеня в експерта в галузі права лише зацентрувало увагу на науково-теоретичному характері правової судової експертизи, провести яку на належному рівні справді спроможна тільки особа, наділена науковим ступенем у відповідній галузі права...» [11, с. 334]. Однак, автор такої наукової позиції не врахував, що атестація судових експертів не передбачена за таким напрямом судово-експертної діяльності, як: правова судова експертиза [33]. Помилковість судження щодо ототожнення експерта з питань права із судовим експертом та його діяльністю, зазначено в наукових тезах К. В. Гусарова [32, с. 34], прослідковується вона і в наукових працях Г. М. Щербаковського, на думку якого «...документ, складений фахівцем до постанови ухвали суду не має статусу експертизи...» [23, с. 481], О. М. Дроздова, який зауважує, «...слід говорити не окремо про переваги висновку, а разом з участю експерта у судовому процесі. Такий підхід дозволяє підсилити правову позицію, створити умови для надання відповідей на поставлені судом питання та дати відповідні роз'яснення...» [13]. У відповідь, позитивно розцінюємо висновок зроблений С. В. Черноп'ятовим, на думку якого, помилковість «...спричинена таким хибним ототожненням через термінологічну недосконалість: «законодавче закріплення такого суб'єкта та використання його висновку нівелюється вимогами..., де в якості обов'язкової умови призначення судом експертизи є з'ясування обставин, що мають значення для справи, за допомогою необхідних спеціальних знань в іншій, ніж право, сфері, без яких встановлення відповідних обставин неможливо...» [20, с. 89]. Отож, експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) має здійснювати свою експертну діяльність паралельно з судовою експертизою та бути її альтернативою; діяльність такого експерта повинна бути спрямована на застосування знань, носієм яких він є відповідно до своєї фахової кваліфікації та фахової компетентності, якщо потреба в таких знаннях існує для аналізу та висновків щодо практичної ситуації.

Експертний висновок з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) має враховуватися за потреби в суді, і як доказ, і як пояснення сторони у справі, бо його статус – незалежна фахова експертиза. Оскільки, зазначає В. А. Кройтор «...висновок експерта з питань права долучається до справи за ухвалою суду і досліджується в судовому засіданні. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань...» [17, с. 114]. Цієї ж точки зору, у своїй публікації дотримуються О. О. Кармаза [15, с. 93] та С. В. Черноп'ятов [20, с. 91].

Судова експертиза, як зазначалося, здійснюється за призначенням суду, незалежна фахова експертиза організується та проводиться на підставі ініціативи та замовлення замовника експертизи. Експертний висновок незалежної фахової експертизи може бути отримано в любий момент, у разі потреби у відповідних знаннях. Доцільно звернути увагу, що аналіз

тієї чи іншої ситуації може вимагати знання не лише експерта з питань права (експерта у галузі права), але й фахівця у галузі економіки чи технічній. Тому, у сфері незалежної фахової експертизи реалізовувати своє уміння можуть водночас фахівці в різних галузях науки з метою виконання завдання замовника. Основними принципами такої експертної діяльності є: незалежність, неупередженість, законність та об'єктивність.

Діяльність експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) та експертної установи, у відносинах з якою перебуває такий фахівець, і яка здійснює організацію та проведення незалежної фахової експертизи відповідно до статутних повноважень має бути регламентована законодавчо і відповідати, насамперед, ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020: 2012, IDT) [33].

Відповідно до підпункту 6.1.3 ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019. (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT) [33], персонал, відповідальний за інспектування (в даному випадку – незалежну фахову експертизу), повинен мати належну кваліфікацію, підготовленість, досвід і задовільний рівень знань стосовно вимог до інспектування. Відтак, інспектування (незалежна фахова експертиза) вимагає професійних навиків і професійної кваліфікації, на які ми звертали увагу в іншій публікації [34, с. 41], тобто це ті складові правомочності експерта, на які наголошувалося в науковій літературі щодо експерта з питань права (експерта у галузі права), а саме: фахова кваліфікація та фахова компетентність.

Виміром фахової кваліфікації експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) має стати, так само, як і експерта з питань права (експерта у галузі права) – науковий ступінь (доктора наук, кандидата наук/доктора філософії). Незалежна фахова експертна діяльність має бути дозволена лише фахівцям, що мають науковий ступінь і лише за науковою спеціальністю у відповідній галузі науки, що підтверджується дипломом [34, с. 41].

Виміром фахової компетентності експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) повинні бути сукупність показників, а саме: тривалість стажу наукової роботи після здобуття наукового ступеня; досвід з підготовки експертних висновків з питань, що уподібнюються зі сферою наукової спеціальності експерта; наявність наукових публікацій у вітчизняних наукових фахових виданнях, наукових періодичних виданнях іноземних держав, монографій, збірників наукових праць тощо; наявність опублікованих тез в матеріалах науково-практичних конференцій, круглих столів тощо, які уподібнюються зі сферою його наукової спеціальності; наявність сертифікатів чи інших документів про періодичне підвищення фахової кваліфікації на навчальних заходах, тренінгах, семінарах [34, с. 41–42]. Перелік показників фахової компетентності є невичерпним. Кожна експертна установа може своїми локальними актами визначити свій перелік, оскільки вона залишається відповідальною перед замовником експертизи за результат, який він отримає після надання йому експертного висновку. У зв'язку з цим, вимоги ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020: 2012, IDT) [33] передбачають обов'язкове страхування професійної відповідальності експертної установи за шкоду, завдану третім особам результатом експертної діяльності.

За вказаними показники експерт має щорічно підтверджувати свою фахову компетентність, щоб бути, згідно розпорядчого акту керівника експертної установи, уповноваженим на проведення незалежної фахової експертизи. Як зазначалося, регламентація і деталізація показників фахової компетентності експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) може бути здійснена як локальними нормативними актами відповідної експертної установи, так і на законодавчому рівні, в тому числі в процесуальному законодавстві України. Відповідальність за допущення до експертизи експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи), який підтвердив свою фахову кваліфікацію та фахову компетентність, має нести керівник експертної установи, оскільки відповідно до статті 20 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [4], організатор експертизи зобов'язаний пред'явити на вимогу документи, на підтвердження досвіду і рівня кваліфікації експертів.

Відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019. (EN ISO/IEC 17020: 2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT) [33], діяльність з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)

потребує акредитації, яку здійснює Національне агентство з акредитації України. В науковій літературі С. В. Щербак пропонує створення Реєстру експертів з питань права (експертів у галузі права) [22, с.31]. Це питання вирішується шляхом акредитації експертної установи відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT) [33], оскільки експертна установа, яка акредитована, включається до Реєстру акредитованих органів з інспектування/оцінки відповідності. За таким реєстром з'ясовуються дані щодо акредитованої експертної установи та сфери її експертної діяльності, а також підтверджені фахової компетентності експертів, що беруть участь у проведенні незалежної фахової експертизи згідно паспорту акредитації експертної установи.

Відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019. (EN ISO/IEC 17020: 2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT) [33] експертна установа акредитується за умови, що вона може здійснювати відповідну діяльність згідно статутними повноваженнями і має експертів, фахова кваліфікація та фахова компетентність яких підтверджена документами.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, доведено можливість введення в процесуальне законодавство України та функціонування незалежної фахової експертної діяльності, а саме: правового інституту «Експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» з поглинанням правового інституту «Експерт з питань права (експерт у галузі права)», повноцінне функціонування якого бракують відсутні правові механізми та наявні правові недоліки, що не враховані законодавцем, а також вузька сфера повноважень. Функціонування правового інституту «Експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)» вбачається паралельно з судовою експертизою, і як альтернатива їй. Основними принципами оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) є: незалежність, неупередженість, законність та об'єктивність. Вимогами правомочності експерта з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) є: (1) фахова кваліфікація (виміром якої є науковий ступінь); (2) фахова компетентність (виміром якої є: тривалість стажу науково-дослідної роботи; досвід проведення незалежних фахових експертиз з питань, що уподібнюються з науковою спеціальністю; наявність таких показників науково-дослідної роботи, як: наукові публікації, монографії, збірники наукових праць, тези науково-практичних конференцій, круглих столів; постійне підвищення кваліфікації на навчальних заходах, тренінгах, семінарах тощо); (3) уповноваження розпорядчим актом керівника експертної установи на проведення незалежної фахової експертизи за щорічними показниками підтвердження фахової компетентності; (4) включення до паспорту з акредитації експертної установи відповідно до вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). Зосереджена увага, на зобов'язанні експертної установи укласти договір страхування професійної відповідальності за шкоду завдану третім особам результатами експертної діяльності. Разом з цим, питання з надання оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи) залишаються актуальними і потребують свого подальшого вивчення та дослідження.

Посилання:

1. Знання. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-16856> t (дата звернення: 15.06.2024).
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 15.06.2024)/
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 №1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
4. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
6. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. №5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-09#Text> (дата звернення: 15.06.2024)

7. Про деякі питання практики призначення судової експертизи: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-12#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
8. Постанова об'єднаної палати Касаційного господарського суду Верховного Суду від 03.11.2023 р. у справі №918/686/21. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati_kgs_vs/2023_11_03_918_686_21 (дата звернення: 15.06.2024)
9. Романовська Л. А. Правомочність із надання оцінки відповідності істотній зміні обставин, яку сторони не могли передбачити при укладанні договору (контракту), та її правовим наслідкам. Право України. 2024. №2. С. 125-135.
10. Балюк І.А., Намясенко О.К., Щербакова О.М. Участь експерта з питань права в господарському процесі як додаткова гарантія належного вирішення спору. Господарське судочинство. Секція 5. С.162-165.
11. Гетманцев М. Правова природа висновку експерта в галузі права. Підприємництво, господарство і право. 2018. №6. С.333-337.
12. Громовий О. Чи потрібен у суді експерт з питань права, як пропонується в проектах процесуальних кодексів? Судебно-юридическая газета: блог. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/106122-chipotriben-u-sudi-ekspert-z-pitan-prava-yak-proponuyetsya-v-proektakh-protsesualnikh-kodeksiv> (дата звернення: 15.06.2024).
13. Дроздов О., Григоренко Є., Передерій О., Стебелев А. Переваги та особливості застосування висновків експерта в галузі права. Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/147534-perevagi_ta_osoblivosti_zastosuvannya_visnovkiv_eksperta_v_g.html (дата звернення: 15.06.2024).
14. Дяченко С.В. Експерт з питань права в господарському судовому процесі. Правова держава. 2022. №46. С.69-78.
15. Кармаза О.О. Експерт у галузі права в судовому процесі: теорія та судова практика. Право і суспільство. 2019. №5. С.89-94.
16. Коротка Н.О. Цивільно-правовий статус експерта з питань права та його висновки у галузі права як засіб доказування у цивільному процесі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. С.97-100.
17. Кройтор В.А. Експерт з питань права в цивільному судочинстві. Проблеми цивільного права та процесу. Харків. 2019. С.110-114.
18. Рябченко Ю.Ю. Цивільно процесуальний статус експерта з питань права: питання вдосконалення правового регулювання. URL: http://www.pravo.nauka.com.ua/pdf/11_2017/5.pdf (дата звернення: 15.06.2024)
19. Старченко О. Проблемні питання процесуального статусу експерта з питань права. Підприємництво, господарство і право. 2019. №8. С.26-29.
20. Черноп'ятов С.В. Деякі проблеми позитивного національного правового регулювання участі експерта з питань права у цивілістичних судових процесах. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №6 Том 1. С. 88-91.
21. Шумило М. Експерт з питань права: новела процесуальних кодексів, що потребує обранкування судовою практикою. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/632677/> (дата звернення: 15.06.2024).
22. Щербак С.В. Правове становище експерта з питань права в цивільному процесі України. Правові горизонти. 2018. №13. С.29-32.
23. Щербаковський М.Г. Фахівець з питань права: експерт чи консультант? URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d8a68738-7911-4f10-b203-9a18b4aa1c28/content> (дата звернення: 15.06.2024).
24. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
25. Науковий ступінь // Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-70652> (дата звернення: 15.06.2024).
26. Наукові ступені та вчені звання. URL: <https://diploms.com.ua/ua/naukovi-stupeni-ta-vcheni-zvannya/> (дата звернення: 15.06.2024).
27. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.06.2024).
28. Романовська Л.А. Прояви та стан дослідження проблематики використання знань експертів у галузях юридичних наук в механізмі правозастосування цивільно-правових норм. Law & Society. Vol.5 (2022). P.76-87. URL: [file:///C:/Users/412rl/Downloads/ihorkozych,+romanovska.2022.05%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/412rl/Downloads/ihorkozych,+romanovska.2022.05%20(4).pdf) (дата звернення: 15.06.2024)
29. Тильчик О.В., Романовська Л.А., Тильчик В.В. Публічно-правові спори, пов'язані з процедурами митного оформлення та сертифікації: розв'язання окремих проблем практики. Наукові записки. Серія: право. Випуск 8, 2020. С.60-64.
30. Устименко В.А., Заблудська І.В., Романовська Л.А. Особливості нарахування канального збо-

ру (на прикладі одеського порту). Економіка та право. №3 (45). 2016. С.114-120.

31. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: Наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> (дата звернення: 15.06.2024).

32. Гусаров К. В. Дискусійні питання проекту Господарського процесуального кодексу України. 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи : матеріали всеукр.наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 травня 2016 рік). Харків: Право. 2016. 204с. С. 32-35.

33. ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019. Оцінка відповідності. Вимоги до роботи різних типів органів з інспектування (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). URL https://budstandart.ua/normativ-document.html?id_doc=89192 (дата звернення: 15.06.2024).

34. Романовська Л.А. Щодо визначення правомочності експерта з надання оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи). Sectoral research XXI: characteristics and features: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference, March 15, 2024. Chicago, USA: International Center of Scientific Research (P.40-42)

Статтю було подано
Статтю було прийнято

15.06.2024
05.07.2024

The article was submitted
The article was accepted

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

081 «Право»
293 «Міжнародне право»

ПРИВАТНЕ ПРАВО І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Збірник наукових праць

Випуск 24

Частина 2

Присвячена світлій пам'яті проф. В. А. Васильєвої

КИЇВ 2024

Засновник:

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. 2024 Вип. 24. Ч. 2 / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2024. 225 с.

Всебічно аналізуються та узагальнюються теоретико-методологічні підходи до розуміння приватного права в умовах правової держави, розкриваються актуальні питання цивільного права та цивільного процесу. Значна увага приділяється питанням розвитку договірних правовідносин, розглядаються проблеми сучасного житлового права. Досліджуються актуальні проблеми господарського права. Суттєва увага приділяється проблемам міжнародного приватного права.

Для вчених-правознавців, викладачів, докторантів, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться розвитком наукової думки в юридичній галузі.

Затверджено до друку вченою радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (протокол № 4 від 27 березня 2024 р.)

Редакційна рада:

Ольга БАКАЛІНСЬКА, Юрій БУРИЛО, Оксана ВІННИК, Микола ГАЛЯНТИЧ, Богдан ДЕРЕВ'ЯНКО Володимирович, Юрій ЗАЙКА, Олег ЗАЙЧУК, В'ячеслав КОМАРОВ, Василь КОСТИЦЬКИЙ, Віталій КОРОЛЕНКО, Володимир КОРОЛЬ, Олександр КРУПЧАН, Віталій МАХІНЧУК, Галина МИРОНОВА, Володимир ПРИМАК, Михайло ТЕПЛОК, Олена ШТЕФАН

Редакційна колегія:

Олександр КРУПЧАН (гол. ред.), Володимир БОБРИК, Микола ГАЛЯНТИЧ, Олена ГОНЧАРЕНКО, Юрій ЗАЙКА, Іван КАЛАУР, Анатолій КОСТРУБА, Володимир КОРОЛЬ, Жабба МАТЕУШ, Віталій МАХІНЧУК, Наталія МИРОНЕНКО, Дмитрій ПОСТОВАН, Вільям САЙМОНС, Тетяна ПОПОВИЧ (відп. секр.), Олена ШТЕФАН, Валентин ЩЕРБИНА

На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 894 від 10.10.2022 р. (Додаток 2) журнал внесений до переліку фахових видань категорії "Б" у галузі юридичних наук (081 "Право", 293 "Міжнародне право").

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення Unichек.

Офіційний сайт: ppr-journal.kiev.ua

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України забороняється.

За достовірність інформації, що міститься в друкованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

Надруковані в інших виданнях матеріали до розгляду не приймаються.

У передрукованих публікаціях посилання на «Приватне право і підприємництво» обов'язкове.

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24>

Адреса редколегії: 01042, Київ, вул. М. Раєвського, 23-А, а/с 136

www.ndippp.gov.ua

ndippp@adamant.net

© Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024

© Автори статей, 2024

Зміст

Валентина Антонівна Васильєва – Людина епоха: Вчитель, Науковець, Управлінець	7-8
Спогади колективу про науковий шлях і здобутки Валентини Антонівни Васильєвої у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України	9-13
Олеся БАТРИН Державні гарантії розвитку медичного страхування в Україні	14-19
Олена БЕЛЯНЕВИЧ Припинення зобов'язання зарахуванням	20-27
Ірина БЕРЕСТОВА Реалізація юридичними особами засобів юридичного захисту: вплив порядку утворення на вичерпність засобів	28-36
Оксана ВІННИК Роль корпоративної (інституційної) форми державно-приватного партнерства у справі стратегічного інвестування: проблеми вдосконалення правового регулювання	37-44
Наталія ВІНТОНЯК Спільна сумісна власність подружжя та корпоративні права	45-50
Оксана ГНАТІВ Застосування принципу свободи договору у недоговірних зобов'язаннях за цивільним законодавством України	51-56
Олена ГОНЧАРЕНКО Основні недоліки законопроектів у сфері господарювання в умовах правового режиму воєнного стану	57-65
Віктор ГОРСЬ Захист майнових інтересів учасника товариства з обмеженою відповідальністю у разі вчинення виконавчим органом збиткового (протиправного) правочину	66-71
Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА, Мирослава ГУДИМА Юридична особа корпоративного типу: в пошуках єдиної термінології	72-79

Content

Valentina Antonivna Vasilieva – Man of the era: Teacher, Scientist, Administrator	
Memories of the team about the scientific path and achievements of Valentina Antonivna Vasyliieva at the Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine	
Olesya BATRYN State guarantees for the development of medical insurance in Ukraine	
Olena BELIANEVYCH Termination of the obligation by set-off	
Iryna BERESTOVA Implementation by legal entities legal remedies: influence of the order of creation on the exhaustion of resources	
Oksana VINNYK The role of the corporate (institutional) form of public-private partnership in strategic investment: problems of legal improvement	
Nataliia VINTONIAK Marital joint property and corporate rights	
Oksana HNATIV Application of the principle of freedom of contract in non-contractual obligations under the civil legislation of Ukraine	
Olena HONCHARENKO The main defects of the draft laws in the sphere of economic activity in the conditions of the legal regime of the martial state	
Viktor HORIEV Protection of property interests of a shareholder of a limited liability company in case of a harmful (illegal) transaction by the executive body	
Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA, Myroslava GUDYMA Legal entity of the corporate type: in search of a unified terminology	

Ліна ДОРОШЕНКО Конфіденційність корпоративного договору як чинник його популяризації в бізнес-середовищі	80-86	Lina DOROSHENKO Confidentiality of a corporate agreement as a factor of its popularization in the business environment
Олександр ЗАЄЦЬ Особливості страхування військових ризиків для поліпшення інвестиційного клімату в Україні	87-94	Oleksandr ZAIETS Features of military risks insurance for improving investment climate in Ukraine
Юрій ЗАЙКА Житло як об'єкт спадкового договору	95-100	Yuriy ZAIKA Housing as the object of inheritance agreement
Алла ЗЕЛІСКО Правове регулювання наукових парків: крізь призму корпоративістики	101-107	Alla ZELISKO Legal regulation of science parks: through the prism of corporatism
Ольга ЗОЗУЛЯК, Вікторія КУЗИК Окремі аспекти правового регулювання членських правовідносин у непадпріємницьких товариствах	108-115	Olga ZOZULIAK, Victoriia KUZYK Certain aspects of legal regulation of membership relations in non-entrepreneurial societies
Іван КАЛАУР Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА Юридична природа цінних паперів: концептуальні основи та нові погляди	116-125	Ivan KALAUUR Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA Legal Nature of Securities: Conceptual Basis and New Views
Олександр КОВАЛИШИН Приватизація як чинник формування корпоративної власності України	126-132	Oleksandr KOVALYSHYN Privatization as a factor in the formation of the structure of corporate ownership in Ukraine
Ольга КОВАЛЬЧУК Онлайн-медіація в цифровізації правосуддя	133-138	Olga KOVALCHUK Online mediation in the digitalization of justice
Іван КОСТІВ Доктрина «venire contra factum proprium» (заборона суперечливої поведінки) в приватному праві: зміст та особливості застосування	139-144	Ivan KOSTIV The doctrine of «venire contra factum proprium» (prohibition of contradictory behavior) in private law: content and features of application
Володимир КОЧИН Установа, заклад, фундація: фокуси з колами чи логічні операції з поняттями	145-152	Volodymyr KOCHYN Ustanova, zaklad, fundatsiia: tricks with circles or logical operations with concepts
Оксана КРИЛОВА Правове регулювання переговорної процедури закупівлі, придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель в період дії правового режиму воєнного стану в Україні: проблематика реалізації обов'язку документального обґрунтування підстав застосування	153-161	Oksana KRYLOVA Legal regulation of the negotiation procedure of procurement, purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine: issues of implementation of the obligation to document the grounds for application

Марія ЛОГВИНОВА Інтерес у сімейному праві: виклики чи стабільність доктрини	162-169	Mariia LOHVINOVA Interest in Family Law: Challenges or Stability of the Doctrine
Олена ПЕРЕПЕЛИНСЬКА Концептуальне розмежування термінів «регулювання» та «саморегулювання»	170-175	Olena PEREPELYNSKA Conceptual delimitation of terms “regulation” and “self-regulation”
Олег ПОЛТАВСЬКИЙ Законодавчо визначені вимоги до комерційного посередництва та представництва	176-183	Oleg POLTAVSKYY Legally defined requirements for commercial mediation and representation
Людмила РОМАНОВСЬКА Порівняльно-правовий концепт: експерт з питань права та експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)	184-194	Liudmyla ROMANOVSKA Comparative legal concept: legal expert and conformity assessment expert (independent professional expertise)
Ліліана СІЩУК Навігація у корпоративному управлінні: роль корпоративних прав	195-203	Liliana SISHCHUK Navigation in corporate governance: the role of corporate law
Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ, Людмила БІЛІНСЬКА Використання адвокатом медіативних технік та інструментів у кримінальному провадженні	204-212	Vladyslav TEREMETSKYI, Liudmyla BILINSKA Defence attorney's use of mediation techniques and instruments within criminal proceedings
Сергій ТЕРЕЩЕНКО Розширення взаємодії державних партнерів із приватними як об'єктивний фактор законотворення	213-218	Serhii TERESHCHENKO Expanding the interaction of public partners with private partners as an objective factor of legislation
Ольга ШАПОВАЛОВА Напрямки дослідження трудо-правового механізму адаптації ветеранів війни до цивільного життя	219-225	Olha SHAPOVALOVA Research directions of the labor-legal mechanism of adaptation of war veterans to civilian life

Перелік наукових статей випуску 24

List of scientific articles of issue 24

Частина 1

Part 1

Оксана ВІННИК
Законодавча складова проблеми Євроінтеграції
(окремі аспекти)	8-15	Oksana VINNYK
Legislative Component of the Problem of
European Integration (Separate Aspects)
Олександр ГАЙДУЛІН,
Олена ПЕРЕПЕЛИНСЬКА
Санкції до сторін арбітражного розгляду для
запобігання виведенню капіталів за межі
України: нові виклики публічним інтересам в
умовах воєнного стану	16-21	Olexander GAYDULIN,
Olena PEREPELYNSKA
Sanctions to Parties to Arbitration Proceedings to
Prevent the Withdrawal of Capital from Ukraine:
New Challenges to Public Interests in the
Conditions of Martial Law
Юрій ЗАЙКА
Концептуальні підходи до розробки
загальнодержавної програми розвитку
соціального житла	22-28	Yuri ZAIKA
Conceptual Approaches to the Development of the
General State Program for the Development of
Social Housing
Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ,
Денис АСТАФ'ЄВ,
Роман САВЧЕНКО,
Остап СЕНЬКІВ
Правові засади обов'язкового медичного
страхування в Україні	29-36	Vladyslav TEREMETSKYI,
Denys ASTAFIEV,
Roman SAVCHENKO,
Ostap SENKIV
Legal Principles of Mandatory Medical Insurance
in Ukraine
Тетяна ПОПОВИЧ
Безпечно для життя і здоров'я навколишнє
природне середовище: політика проти права
особи	37-42	Tetiana POPOVYCH
Natural Environment Safe for Life and Health:
Politics versus Individual Rights
Володимир КОРОЛЬ,
Застосування економічних санкцій до
іноземних суб'єктів приватного права в умовах
викликів воєнного стану	43-50	Volodymyr KOROL,
Application of Economic Sanctions on Foreign
Private Law Entities in the Context of Martial
Law Challenges
Ярослав КИЦИК
Про концепції використання примірних та
типових договорів у вітчизняному праві	51-57	Yaroslav KYTSYK
About the Concepts of Using Model and Standard
Contracts in Domestic Law
Микола ГАЛЯНТИЧ,
Олена ПИЖОВА
Проблеми забезпечення реалізації
суб'єктивного права на житло в сучасних
умовах	58-65	Mykola HALIANTYCH,
Olena PYZHOVA
Problems of Ensuring the Implementation of the
Subjective Right to Housing in Modern
Conditions
Павло САВЧЕНКО
Теоретичні засади захисту права на веб-сайт	66-71	Pavlo SAVCHENKO
Theoretical Principles of Website Rights Protection
Алла ЗЕЛІСКО
Договірне регулювання цивільних відносин:
загальні засади	72-78	Alla ZELISKO
Contractual Regulation of Civil Relations:
General Principles
Світлана БИЧКОВА
Загальні засади розгляду і вирішення цивільних
справ з питань виховання дитини	79-86	Svitlana BYCHKOVA
General Rules for Considering and Resolving
Civil Cases on Child Education Issues

Ольга АВРАМОВА Форми систематизації житлового законодавства	87-94	Olga AVRAMOVA Forms of Housing Legislation Systematization
Віталій КОРОЛЕНКО Медіація під час судового провадження в контексті справедливості розгляду і вирішення цивільних справ	95-105	Vitalii KOROLENKO Mediation During Court Proceedings in the Context of Fairness in the Consideration and Resolution of Civil Cases
Олена ЧЕРНЕНКО Проблеми правового регулювання технологій штучного інтелекта	106-112	Olena CHERNENKO Problems of Legal Regulation Artificial Intelligence Technology
Олег СВІТЛИЧНИЙ Судове усунення практичних проблем, що виникають у зв'язку із отриманням, використанням і припиненням ліцензій	113-120	Oleg SVITLYCHNY Judicial Resolution of Practical Problems Arising in Connection with the Obtaining, Use and Termination of Licenses
Іван ТРИЛІНСЬКИЙ Правове регулювання "cookies" в Україні і світі	121-126	Ivan TRILINSKY Legal Regulation of "Cookies" in Ukraine and Worldwide
Галина МИРОНОВА Фінансово-правові чинники забезпечення суспільно значущих медичних послуг в умовах війни та повоєнного відновлення в Україні	127-135	Galyna MYRONOVA Financial and Legal Factors of Providing Publicly Significant Medical Services in the Conditions of War and Post-War Recovery in Ukraine
Вікторія ВАСИЛЬЄВА, Тетяна ПОПОВИЧ Регулювання корпоративних відносин: спрощуємо чи ускладнюємо	136-141	Victoria VASILYEVA, Tetiana POPOVYCH Regulation of Corporate Relations: Do We Simply or Complicate
Максим ГЕТМАНЦЕВ Реалізація завдань цивільного судочинства через призму цифровізації правосуддя	142-147	Maksym HETMANTSEV Implementation of the Tasks of the Civil Judiciary Through the Prism of the Digitalization of the Judiciary
Олег РЕЗНИК Щодо критеріїв медіабельності спорів у сфері інтелектуальної власності	148-153	Oleh REZNIK Regarding the Criteria of Mediatability of Disputes in the Field of Intellectual Property
Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ Медіаційна процедура у сфері права інтелектуальної власності	154-160	Vladyslav TEREMETSKYI Mediation Procedure in the Field of Intellectual Property Law
Андрій ШАБАЛІН Реалізація європейських правових стандартів у Верховному Суді Естонії при перегляді цивільних справ	161-168	Andrii SHABALIN Implementation of European legal standards in the Supreme Court of Estonia when reviewing civil cases
Сергій МИРОСЛАВСЬКИЙ Теоретичні основи стандартизації в зобов'язальному праві	169-175	Serhii MYROSLAVSKYI Theoretical Basics of Standardization in Contractual Law
Володимир ПРИМАК Ефективність механізму цивільно-правової відповідальності як передумова утвердження соціального спрямування економіки	176-183	Volodymyr PRYMAK Efficiency of the Mechanism of Civil Liability as a Prerequisite for the Development of Social Direction of the Economy

Олена ШТЕФАН Витребування доказів у справах про порушення прав на торговельні марки: новації законодавства	184-191	Olena SHTEFAN Claiming Evidence in Trademark Infringement Cases: Legislative Innovations
Володимир КОЧИН Суспільний та правовий порядок: тенденції регулювання приватних відносин у житловій сфері	192-199	Volodymyr KOCHYN Societal and Legal Order: Trends in Regulation of Private Relations in Housing Sphere
Святослав ОСТРОВСЬКИЙ Плагіат щодо творів архітектури – чи можливий?	200-206	Sviatoslav OSTROVSKY Plagiarism of Works of Architecture - is it Possible?
Ольга КОВАЛЬЧУК Моделі машинного навчання для інформаційно-правового забезпечення діяльності суду	207-214	Olga KOVALCHUK Machine Learning Models for Legal Information Support Court Activities
Юлія КЕДЯ Немайнові права автора твору за законодавством України та Франції: порівняльно-правовий аналіз	215-221	Yulia KEDYA Non-Property Rights of the Author of the Work under the Laws of Ukraine and France: Comparative Legal Analysis
Ірина ЯКОВЕЦЬ Фотографічний твір як об'єкт авторського права: договірне регулювання за законодавством України та Франції	222-227	Irina YAKOVETS Photographic Work as a Copyright Object: Contractual Regulation Under the Legislation of Ukraine and France
Валерій ПОЛЮХОВИЧ Захист економічної конкуренції в сфері інтелектуальної власності: протидія патентному тролінгу	228-237	Valerii POLIUKHOVYCH Protection of Economic Competition in the Sphere of Intellectual Property: Combating Patent Trolling
Ірина МОЛОЧНА Захист прав на торговельні марки на лікарські засоби у правових позиціях Європейського Суду Справедливості	238-247	Iryna MOLOCHNA Protection of Rights to Trademarks for Medicinal Products in the Legal Positions of the European Court of Justice
Володимир НАГНИБІДА Перспективи використання штучного інтелекту при вирішенні міжнародних комерційних спорів	248-253	Volodymyr NAHNYBIDA Prospects for the Use of Artificial Intelligence in the Resolution of International Commercial Disputes
Ганна КРУШЕЛЬНИЦЬКА Перспективи правового забезпечення функціонування ринку 3d-біопрінтингу як складова державного регулювання у сфері охорони здоров'я	254-263	Hanna KRUSHELNYTSKA Perspectives of Legal Ensuring the Functioning of the 3D Bioprinting Market as a Component of State Regulation in the Field of Health Care
Євгенія ДУЛІБА, Тетяна ПРИЛУЦЬКА Перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації в Україні: актуальні проблеми правового регулювання	264-273	Yevheniia DULIBA, Tanya PRILUTSKA The List of State Property Objects not Subject to Privatization: Current Problems of Legal Regulation
Оксана ВІННИК, Ольга ШАПОВАЛОВА Проблеми правового забезпечення стратегічного інвестування та поступу цифровізації з використанням досвіду ЄС в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України	274-283	Oksana VINNYK, Olga SHAPOVALOVA Problems of Legal Support for Strategic Investment and Digitalization Progress using EU Experience in Martial Status and Post -War Reconstruction of Ukraine

Олена СКОВОРОДИНА Відмежування врегулювання спору за участю судді від інших альтернативних форм врегулювання/вирішення господарського спору	284-291	Olena SKOVORODINA Distinguishing a Dispute Settlement with the Participation of a Judge from other Alternative Forms of Settlement/Resolution of an Economic Dispute
Поліна ДЕМІДОВА Імплементация базових норм регламенту № 861/2007 Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу в процесуальне законодавство України	292-300	Polina DEMIDOVA Implementation of the Basic Provisions of Regulation (EC) no. 861/2007 of the European Parliament and of the Council into the Procedural Legislation of Ukraine
Андрій КОЛЕСНИКОВ Диджиталізація правосуддя: правова дефініція та основні ознаки	301-306	Andrii KOLESNIKOV Digitalisation of Justice: Legal Definition and Basic Features
Наталія НИКИТЧЕНКО Помилки при формування масиву інформації реєстру речових прав на нерухоме майно	307-311	Nataliia NYKYTCHENKO Errors in the Formation of an Array of Information in the Register of Real Rights to Immovable Property
Ольга ЗОЗУЛЯК Андрій СУЛИМА Сторони корпоративного договору: теоретичні підходи та законодавче регулювання	312-318	Olga ZOZULIAK, Andrii SULYMA Parties to the Shareholder Agreement: Theoretical Approaches and Legislative Regulation
Віктор ОЛЕФІР Корупційні ризики в процесі утворення і функціонування юридичних осіб публічного права	319-329	Viktor OLEFIR Corruption Risks in the Process of Establishment and Functioning of Legal Entities under Public Law
Ліліана СІЩУК Андрій ЯКУШИН Визнання корпоративного договору недійсним	330-337	Liliana SISHCHUK Andrii YAKUSHYN Recognizing the corporate agreement as invalid
Юрій БУРИЛО Проблеми законодавства щодо електронного документообігу та електронного підпису у публічних та приватних правовідносинах	338-344	Yurii BURYLO Legislation Problems Regarding Electronic Document Transfer and Electronic Signature in Public and Private Legal Relations
Частина 2		Part 2
Олеся БАТРИН Державні гарантії розвитку медичного страхування в Україні	14-19	Olesya BATRYN State guarantees for the development of medical insurance in Ukraine
Олена БЕЛЯНЕВИЧ Припинення зобов'язання зарахуванням	20-27	Olena BELIANEVYCH Termination of the obligation by set-off
Ірина БЕРЕСТОВА Реалізація юридичними особами засобів юридичного захисту: вплив порядку утворення на вичерпність засобів	28-36	Iryna BERESTOVA Implementation by legal entities legal remedies: influence of the order of creation on the exhaustion of resources
Оксана ВІННИК Роль корпоративної (інституційної) форми державно-приватного партнерства у справі стратегічного інвестування: проблеми вдосконалення правового регулювання	37-44	Oksana VINNYK The role of the corporate (institutional) form of public-private partnership in strategic investment: problems of legal improvement

Наталія ВІНТОНЯК Спільна сумісна власність подружжя та корпоративні права	45-50	Nataliia VINTONIAK Marital joint property and corporate rights
Оксана ГНАТІВ Застосування принципу свободи договору у недоговірних зобов'язаннях за цивільним законодавством України	51-56	Oksana HNATIV Application of the principle of freedom of contract in non-contractual obligations under the civil legislation of Ukraine
Олена ГОНЧАРЕНКО Основні недоліки законопроектів у сфері господарювання в умовах правового режиму воєнного стану	57-65	Olena HONCHARENKO The main defects of the draft laws in the sphere of economic activity in the conditions of the legal regime of the martial state
Віктор ГОРЄВ Захист майнових інтересів учасника товариства з обмеженою відповідальністю у разі вчинення виконавчим органом збиткового (протиправного) правочину	66-71	Viktor HORIEV Protection of property interests of a shareholder of a limited liability company in case of a harmful (illegal) transaction by the executive body
Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА, Мирослава ГУДИМА Юридична особа корпоративного типу: в пошуках єдиної термінології	72-79	Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA, Myroslava GUDYMA Legal entity of the corporate type: in search of a unified terminology
Ліна ДОРОШЕНКО Конфіденційність корпоративного договору як чинник його популяризації в бізнес-середовищі	80-86	Lina DOROSHENKO Confidentiality of a corporate agreement as a factor of its popularization in the business environment
Олександр ЗАЄЦЬ Особливості страхування військових ризиків для поліпшення інвестиційного клімату в Україні	87-94	Oleksandr ZAIETS Features of military risks insurance for improving investment climate in Ukraine
Юрій ЗАЙКА Житло як об'єкт спадкового договору	95-100	Yuriy ZAIKA Housing as the object of inheritance agreement
Алла ЗЕЛІСКО Правове регулювання наукових парків: крізь призму корпоративістики	101-107	Alla ZELISKO Legal regulation of science parks: through the prism of corporatism
Ольга ЗОЗУЛЯК, Вікторія КУЗИК Окремі аспекти правового регулювання членських правовідносин у непадприємницьких товариствах	108-115	Olga ZOZULIAK, Victoriia KUZYK Certain aspects of legal regulation of membership relations in non-entrepreneurial societies
Іван КАЛАУР, Марія ГУДИМА-ПІДВЕРБЕЦЬКА Юридична природа цінних паперів: концептуальні основи та нові погляди	116-125	Ivan KALAUР, Mariia GUDYMA-PIDVERBETSKA Legal Nature of Securities: Conceptual Basis and New Views
Олександр КОВАЛИШИН Приватизація як чинник формування корпоративної власності України	126-132	Oleksandr KOVALYSHYN Privatization as a factor in the formation of the structure of corporate ownership in Ukraine
Ольга КОВАЛЬЧУК Онлайн-медіація в цифровізації правосуддя	133-138	Olga KOVALCHUK Online mediation in the digitalization of justice

Іван КОСТИВ Доктрина «venire contra factum proprium» (заборона суперечливої поведінки) в приватному праві: зміст та особливості застосування	139-144	Ivan KOSTIV The doctrine of «venire contra factum proprium» (prohibition of contradictory behavior) in private law: content and features of application
Володимир КОЧИН Установа, заклад, фундація: фокуси з колами чи логічні операції з поняттями	145-152	Volodymyr KOCHYN Ustanova, zaklad, fundatsiia: tricks with circles or logical operations with concepts
Оксана КРИЛОВА Правове регулювання переговорної процедури закупівлі, придбання товарів (робіт та послуг) без проведення закупівель в електронній системі закупівель в період дії правового режиму воєнного стану в Україні: проблематика реалізації обов'язку документального обґрунтування підстав застосування	153-161	Oksana KRYLOVA Legal regulation of the negotiation procedure of procurement, purchase of goods (works and services) without procurement in the electronic procurement system during the period of martial law in Ukraine: issues of implementation of the obligation to document the grounds for application
Марія ЛОГВИНОВА Інтерес у сімейному праві: виклики чи стабільність доктрини	162-169	Mariia LOHVINOVA Interest in Family Law: Challenges or Stability of the Doctrine
Олена ПЕРЕПЕЛИНСЬКА Концептуальне розмежування термінів «регулювання» та «саморегулювання»	170-175	Olena PEREPELYNSKA Conceptual delimitation of terms “regulation” and “self-regulation”
Олег ПОЛТАВСЬКИЙ Законодавчо визначені вимоги до комерційного посередництва та представництва	176-183	Oleg POLTAVSKYY Legally defined requirements for commercial mediation and representation
Людмила РОМАНОВСЬКА Порівняльно-правовий концепт: експерт з питань права та експерт з оцінки відповідності (незалежної фахової експертизи)	184-194	Liudmyla ROMANOVSKA Comparative legal concept: legal expert and conformity assessment expert (independent professional expertise)
Ліліана СІЩУК Навігація у корпоративному управлінні: роль корпоративних прав	195-203	Liliana SISHCHUK Navigation in corporate governance: the role of corporate law
Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ, Людмила БІЛІНСЬКА Використання адвокатом медіативних технік та інструментів у кримінальному провадженні	204-212	Vladyslav TEREMETSKYI, Liudmyla BILINSKA Defence attorney's use of mediation techniques and instruments within criminal proceedings
Сергій ТЕРЕЩЕНКО Розширення взаємодії державних партнерів із приватними як об'єктивний фактор законотворення	213-218	Serhii TERESHCHENKO Expanding the interaction of public partners with private partners as an objective factor of legislation
Ольга ШАПОВАЛОВА Напрямки дослідження трудо-правового механізму адаптації ветеранів війни до цивільного життя	219-225	Olha SHAPOVALOVA Research directions of the labor-legal mechanism of adaptation of war veterans to civilian life

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

ПРИВАТНЕ ПРАВО І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Збірник наукових праць

Випуск 24, 2024

Частина 2.

Присвячена світлій пам'яті проф. В. А. Васильєвої

Верстка макета – Тетяна Попович

Підписано до друку 19.08.2024 Формат 60x84/8
Обл.-вид. арк. 20,92 Тираж 300 прим. Зам. № 24-004

Видавець Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, вул. Раєвського, 23-а, а/с 136, м. Київ, 01042
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції, серія ДК № 4758 від 07.08.2014